

Przekonującym przykładem wpływu uprzedzeń percepcyjnych i poznawczych na nasze funkcjonowanie są poważne zniekształcenia rzeczywistości obserwowane w najbardziej widocznych objawach psychozy, tj. halucynacjach i urojeniach. Chociaż objawy te są często powiązane ze stanami klinicznymi, badania nad modelem kontinuum wykazały, że mogą one reprezentować kontinuum różnych zjawisk psychicznych. Badania potwierdziły, że istnieje rozszerzony fenotyp psychozy, który można zaobserwować w populacji jako szereg doświadczeń podobnych do psychotycznych (ang. psychotic-like experiences) PLEs (np. doświadczenia podobne do halucynacji i urojeń). Co ważne, PLE dzielą nie tylko cechy fenomenologiczne z psychozą kliniczną, ale także pewne mechanizmy. W związku z tym badanie PLE może służyć jako model do lepszego zrozumienia mechanizmów ich powstawania, a także mechanizmów ryzyka wystąpienia psychozy. Modele poznawcze zdominowały rozumienie PLEs, zapewniając teoretyczne ramy dla badań empirycznych. Wiele badań potwierdziło, że u podstaw PLE leżą błędy poznawcze (tj. błędy w przetwarzaniu informacji). Z drugiej strony istnieje linia badań, które sugerują rolę czynników środowiskowych (trauma, negatywne wydarzenia życiowe, marihuana) i interpersonalnych (np. odrzucenie społeczne) w rozwoju ryzyka psychozy i PLE. Niestety, brakuje integracji wiedzy między tymi czynnikami, która mogłaby służyć jako empiryczny dowód na bardziej złożone i dynamiczne modele psychozy. Dlatego też nasz projekt ma na celu lepsze zrozumienie interakcji między zniekształceniami poznawczymi, odrzuceniem społecznym i PLEs u uczestników nieklinicznych. Zamierzamy dostarczyć dane oparte na najnowocześniejszych metodach, w tym analizie sieci (network analysis), metodach próbkowania doświadczeń (ang. experience sampling methods) w celu zwiększenia trafności ekologicznej. Wreszcie, dostarczymy pierwszych danych podłużnych i eksperymentalnych na temat interakcji między tymi czynnikami.

W projekcie planujemy przeprowadzić serię badań odpowiadających na najważniejsze luki badawcze w obszarze mechanizmów poznawczych PLEs. W szczególności chcemy wykorzystać obecnie rozwijane modele sieci, jak również narzędzia bazujące na nowych technologiach, które umożliwiają badanie stanu psychicznego w środowisku osoby badanej oraz w jej codziennym życiu (experience sampling methods). W tym celu planujemy przygotowanie baterii testów eksperymentalnych (faza 0) oraz zwalidować je do testowania w warunkach online. Pozwoli to na przygotowanie rzetelnych narzędzi do badania najważniejszych zniekształceń poznawczych w oparciu o dobrze kontrolowane zadania behawioralne. Tak przygotowane testy w badaniu 1 zostają wykorzystane do testowania wzajemnych powiązań/sieci połączeń między zniekształceniami poznawczymi a doświadczeniami podobnymi do psychotycznych (PLEs) w zależności od manipulacji odrzuceniem społecznym. Będzie to największe dotąd tego typu badanie ($n = 4500$). W późniejszej fazie (2), przeprowadzimy trzy miesięczne badanie podłużne testujące związki zniekształceń poznawczych z PLEs w środowisku osoby badanej (ESM, aplikacja na telefon zadająca pytanie o stany psychiczne oraz zniekształcenia poznawcze). Jednocześnie będziemy łączyć dane z zadań behawioralnych (testowanych również podłużnie przez 3 miesiące), co pozwoli na budowanie złożonych modeli przewidujących dynamikę PLEs. Wreszcie w ostatnim badaniu, przeprowadzimy ocenę ESM po której nastąpi manipulacja odrzuceniem społecznym w środowisku osoby badanej (techniki wyobrażeniowe, ESM), aby sprawdzić jak wrażliwość na odrzucenie wiąże się ze zniekształceniami poznawczymi oraz jak przewiduje PLEs. Następnie osoby badane przejdą trening (lub nie, warunek 2) poznawczy, który ma za zadanie osłabienie zniekształceń. Będzie to pierwsze badanie eksperymentalne w paradygmacie ESM, które pozwala testować zależność czasową między badanymi zmiennymi. W szczególności odpowiemy na pytanie czy zmiana poznawcza pozwala osłabić wrażliwość na odrzucenie i czy ta zmiana przekłada się na osłabienie intensywności PLEs.

Ideą naszego projektu jest dostarczenie nowej wiedzy uzupełniającej istotne luki badawcze w zakresie złożonych mechanizmów PLEs. Mamy nadzieję, że dane te przyczynią się do rozwoju bardziej złożonych modeli teoretycznych ryzyka psychoz, a tym samym w dalszych krokach do lepszego ich rozpoznawania i leczenia. Wyniki badań będą publikowane w wiodących pismach naukowych oraz na konferencjach i kongresach naukowych.